

مبانی استفاده صلح آمیز انرژی هسته‌ای

در فقه اسلامی و حقوق بین الملل

دکتر محمود یوسف‌وند

سرشناسه	یوسف‌وند، محمود، ۱۳۴۹-
عنوان و نام پدیدآور	مبانی استفاده صلح‌آمیز انرژی هسته‌ای در فقه اسلامی و حقوق بین‌الملل / محمود یوسف‌وند.
مشخصات نشر	قم: انتشارات حقوق اسلامی، ۱۳۹۹.
مشخصات ظاهری	۳۱۱ ص: ۱۲/۵ × ۲۱/۵ س.م.
شابک	۹۷۸-۹۶۴-۱۶۸۱۱۷-۲
وضعیت فهرست نویسی	فیبا
یادداشت	کتابنامه: ص: [۲۸۹] - ۳۱۱: همچنین به صورت (یرینویس).
موضوع	انرژی اتمی (فقه)
موضوع	Nuclear energy (Islamic law)*
موضوع	سلاح‌های هسته‌ای (حقوق بین‌الملل)
موضوع	Nuclear weapons (International law)
موضوع	انرژی اتمی -- قوانین و مقررات
موضوع	Nuclear energy -- Law and legislation
رده بندی کنگره	BP۱۹۸/۶
رده بندی دیویی	۲۹۷/۳۷۹
شماره کتابشناسی ملی	۷۲۷۴۲۵۶

عنوان کتاب: مبانی استفاده صلح‌آمیز انرژی هسته‌ای در فقه اسلامی و حقوق بین‌الملل

مؤلف: دکتر محمود یوسف‌وند

ناشر: حقوق اسلامی

نوبت چاپ: اول ۱۳۹۹

تیراژ: یکصد نسخه

قیمت: ۴۵/۰۰۰ تومان

شابک: ۹۷۸-۹۶۴-۱۶۸-۱۴۷-۲

مرکز نشر و پخش: قم - خیابان ارم - پاساژ قدس - طبقه همکف - پلاک ۹۱

تلفن: ۰۲۵ - ۳۷۷۴۲۵۰۰ **www.hoghogheislami.com**

کلیه حقوق برای ناشر محفوظ است. هرگونه برداشت جهت تهیه کتاب، جزوه، CD، فایل الکترونیکی، انتشار، بازنویسی، کپی، تکثیر، اسکن و PDF، شرعاً و قانوناً مجاز نمی‌باشد و پیگرد قانونی دارد.

www.Ketab.ir

پیشگفتار

بشر در طول تاریخ زیست خود به انرژی وابسته بوده و تمدن کنونی و استانداردهای لازم زندگی او به منبع انرژی وابسته است؛ به نحوی که بدون انرژی، زیست مطلوب امکان پذیر نیست. انرژی یکی از ارکان توسعه جوامع بشری و از اولویت های اساسی کلیه دولت ها در هر برهه زمانی بوده است. در قرن های پیشین، انرژی جوامع از ذغال سنگ و منابع سنتی مانند: چوب، بقایای محصولات کشاورزی و فضولات حیوانات تهیه می شد. این منابع هنوز هم در بسیاری از کشورهای در حال رشد، منابع عمده انرژی هستند.

با گرم تر شدن زمین، طبیعی است که تقاضای جهانیان به انرژی افزایش یابد. به تعبیر دیگر، با افزایش گرمای کره زمین در صد سال آینده و بالا آمدن سطح دریاها، تغییرات آب و هوایی فاحشی در زمین رخ خواهد داد. سوخت های سنگواره ای / فسیلی مانند: نفت، ذغال سنگ و گاز طبیعی، موجب تولید دی اکسید کربن می شود و ناخالصی موجود در این سوخت ها سبب ایجاد باران اسیدی شده و بر جنگل ها، رودخانه ها و دریاها تأثیر می گذارد. لذا می توان گفت بیشترین آسیب محیطی برآمده از سوخت های سنگواره ای / فسیلی است. از این رو کاهش تعداد نیروگاه هایی که سوخت سنگواره ای مصرف می کنند،

ضروری می‌نماید. از آنجاکه تولید انرژی باد و خورشیدی، نسبتاً گران است، درصد کمی از این انرژی در جهان تولید می‌شود. لذا با گرم تر شدن زمین، افزایش مصرف انرژی و ترس از ناپایداری منابع سوخت‌های فسیلی، ایده استفاده از انرژی‌های جدید مطرح می‌گردد.

امروزه دولت‌ها به این نتیجه رسیده‌اند که انرژی هسته‌ای نه تنها قابل اطمینان‌تر از سوخت‌های سنگواره‌ای است، بلکه تولیدش نیز از سایر انرژی‌ها ارزان‌تر است. انرژی هسته‌ای از نظر ماهیت متفاوت از سایر انواع انرژی است؛ چراکه این منبع انرژی قابلیت استفاده دوگانه دارد؛ بدین صورت که هم می‌تواند به عنوان ابزاری برای «تخریب» و هم به عنوان وسیله‌ای برای «سازندگی» استفاده شود. امکان استفاده دوگانه «صلح‌آمیز و غیر صلح‌آمیز» بودن از انرژی هسته‌ای موجب گشته که توسعه و مطلوبیت آن در سطح بین‌المللی تابعی از نحوه کاربرد آن باشد.

در انتها برخود لازم می‌دانم از استاد فاضل و اندیشمند حضرت آیت الله جناب آقای ابوالقاسم علی‌دوست و جناب آقای دکتر سید احمد طباطبایی که نگارنده را با تذکرات ارزشمند مورد لطف و محبت خود قرار داده‌اند، نهایت تشکر و قدر دانی را داشته باشم.

این کتاب از طرح پژوهشی «مبانی استفاده از انرژی هسته‌ای در قلمرو فقه اسلامی و حقوق بین‌الملل» با شماره ۹۲۰۲۳۵۶۱ که با حمایت مالی صندوق حمایت از پژوهشگران و فناوران معاونت علمی ریاست جمهوری انجام گرفت،

استخراج شده است.

از مسئولین محترم صندوق حمایت از پژوهشگران و فناوران معاونت معزز علمی ریاست جمهوری اسلامی ایران به خاطر تشویق و پشتیبانی مادی و معنوی محققین، که منشا خدمت گرانبهائی شده اند سپاسگزارم، و از حسن تدبیر و تلاش موفق آنان در پیش بردن طرح ها تشکر و قدردانی می شود، از درگاه خداوند تبارک و تعالی، توفیق روزافزون همگان را خواستارم.

فهرست مطالب

مقدمه	۱۹
فصل اول: مفاهیم و تاریخچه	۲۳
۱-۱- مفاهیم	۲۵
۱-۱-۱- حقوق بین الملل هسته‌ای و فقه هسته‌ای	۲۵
۱-۱-۲- کاربرد صلح آمیز فناوری هسته‌ای	۳۰
۲-۱- تاریخچه حقوق بین الملل هسته‌ای و ادوار سرنوشت ساز انرژی هسته‌ای	۳۴
۱-۲-۱- تاریخچه حقوق بین الملل هسته‌ای	۳۴
۲-۲-۱- ادوار سرنوشت ساز در استفاده صلح آمیز از انرژی هسته‌ای	۴۱
۱-۲-۲-۱- دوره انحصار انرژی هسته‌ای	۴۲
۲-۲-۲-۱- دوره اتم برای صلح، تشکیل آژانس بین المللی انرژی اتمی	۴۴
۱-۲-۲-۲-۱- معاهده منع گسترش سلاح های هسته‌ای	۴۵
۲-۲-۲-۲-۱- زمینه های شکل گیری معاهده منع گسترش سلاح های هسته‌ای	۴۵
۱-۲-۲-۲-۲-۱- مواد معاهده منع گسترش سلاح های هسته‌ای	۴۶
۲-۲-۲-۲-۲-۱- اهداف معاهده منع گسترش سلاح های هسته‌ای	۴۷
۲-۲-۲-۳- دوره شکل گیری کنترل صادرات مواد و تجهیزات هسته‌ای	۴۸
۲-۲-۲-۴- دوره تقویت معاهده منع گسترش و تشدید محدودیت بر صادرات مواد و تجهیزات هسته‌ای	۵۰

- ۱-۲-۲-۵- دوره تلاش کشورهای در حال توسعه جهت دستیابی به انرژی هسته‌ای و محدودیت‌های تحریمی آمریکا ۵۱
- ۱-۲-۳- تاریخچه فقه هسته‌ای ۵۳
- فصل دوم: مبانی مشروعیت استفاده از انرژی هسته‌ای صلح‌آمیز ۵۵
- ۱-۲- استفاده صلح‌آمیز از انرژی هسته‌ای در قلمرو حقوق بین‌الملل ۵۸
- ۱-۱-۲- منابع برابری حاکمیت دولت‌ها بر منابع طبیعی ۵۸
- ۱-۱-۱-۲- اسناد و مقررات بین‌المللی ۶۱
- ۲-۱-۱-۲- رویه قضایی بین‌المللی و دکترین حقوقی ۶۳
- ۲-۱-۲- منابع ابتدای حق بشر بر استفاده صلح‌آمیز از انرژی هسته‌ای و نقد دیدگاه‌های مختلف ۶۷
- ۱-۲-۱-۲- منابع عام ورود حقوق بشر به عرصه انرژی هسته‌ای ۷۰
- ۲-۲-۱-۲- ابتدای حق استفاده صلح‌آمیز از انرژی هسته‌ای بر «حق توسعه» ۷۳
- ۳-۲-۱-۲- دوگانگی تفاسیر دولت‌ها از حق توسعه هسته‌ای ۷۵
- ۴-۲-۱-۲- استنتاج تعهدات حقوقی ناشی از حق بر توسعه هسته‌ای صلح‌آمیز ۷۸
- ۱-۴-۲-۱-۲- خودداری از مانع تراشی توسعه سایر دولت‌ها: تعهدات سلبی ۷۸
- ۲-۴-۲-۱-۲- تسهیل انتقال فناوری صلح‌آمیز هسته‌ای: تعهد ایجابی ۸۱
- ۵-۲-۱-۲- مسئولیت بین‌المللی دولت‌ها در استفاده صلح‌آمیز از انرژی هسته‌ای بر فرض ایجاد محدودیت ۸۵

- ۲-۱-۳- مسلم بودن حق استفاده صلح‌آمیز از انرژی هسته‌ای ۹۰
- ۲-۱-۳-۱- «حق مسلم» استفاده صلح‌آمیز از انرژی هسته‌ای ۹۱
- ۲-۱-۳-۲- عدم اعمال محدودیت بر حق مسلم استفاده از انرژی صلح‌آمیزی هسته‌ای ۹۳
- ۲-۱-۳-۱-۲- تفسیرهای مختلف از حق مسلم در معاهده منع گسترش ۹۴
- ۲-۱-۳-۲-۲- بررسی مسأله از دیدگاه حقوق معاهدات ۹۷
- ۲-۱-۳-۳-۱-۲- بررسی مسأله از منظر معاهده منع گسترش ۱۰۰
- ۲-۲- استفاده صلح‌آمیز از انرژی هسته‌ای در قلمرو شریعت اسلامی ۱۰۳
- ۲-۱-۲-۲- منابع همگانی بودن انرژی استفاده از انرژی ۱۰۳
- ۲-۱-۲-۲- کتاب ۱۰۴
- ۲-۱-۲-۲- سنت ۱۰۹
- ۲-۲-۲- منابع جواز حیا زت اموال مباح و انرژی ۱۱۲
- ۲-۳-۲-۲- منابع جواز تسخیر انرژی برای انسان ۱۱۹
- ۲-۳-۲-۲- تبیین تسخیر آسمان‌ها و زمین ۱۲۰
- ۲-۳-۲-۲- موارد تسخیر ۱۲۱
- ۲-۴-۲-۲- منابع دال بر منفعت داشتن انرژی هسته‌ای ۱۲۵
- ۲-۵-۲-۲- منابع تأکید بر استعمار و آباد کردن زمین ۱۲۹
- ۲-۶-۲-۲- ادله آزادی بشر در یادگیری علوم و استفاده از صنایع مفید ۱۳۸
- ۲-۷-۲-۲- مبانی مصلحت دولت‌ها در داشتن انرژی هسته‌ای ۱۴۳
- فصل سوم: محدودیت‌های استفاده صلح‌آمیز از انرژی هسته‌ای ۱۴۹
- ۳-۱- نظریه محدودیت در اعمال حقوق در نظام حقوق بین‌الملل ۱۵۱

- ۱-۱-۳- نظریه محدودیت دولت‌ها در رویه بین‌المللی..... ۱۵۲
- ۲-۱-۳- کمیسیون حقوق بین‌الملل و نظریه محدودیت دولت‌ها در اعمال حقوق خود..... ۱۵۸
- ۳-۱-۳- قلمرو اعمال پیش‌نویس کمیسیون حقوق بین‌الملل..... ۱۵۹
- ۲-۳- اقدامات محدودکننده استفاده از انرژی صلح‌آمیز هسته‌ای خارج از معاهده منع گسترش..... ۱۶۲
- ۱-۲-۳- اقدامات عام محدودکننده استفاده از انرژی صلح‌آمیز هسته‌ای ۱۶۲
- ۲-۲-۳- طرح‌های محدودکننده در استفاده صلح‌آمیز از انرژی هسته‌ای ۱۶۶
- ۱-۲-۲-۳- گروه عرضه‌کنندگان مواد هسته‌ای یا تشکل‌های بین‌المللی تهیه‌کنندگان هسته‌ای..... ۱۶۷
- ۱-۱-۲-۲-۳- کمیته زانگر..... ۱۶۷
- ۲-۱-۲-۲-۳- کلوب لندن یا گروه عرضه‌کنندگان مواد هسته‌ای..... ۱۶۹
- ۲-۲-۲-۳- ایرادات وارد بر ترتیبات کلوب لندن..... ۱۷۲
- ۳-۲-۲-۳- عضویت در بانک سوخت هسته‌ای..... ۱۷۳
- ۴-۲-۲-۳- عضویت در پروتکل الحاقی آژانس بین‌المللی اتمی..... ۱۷۵
- ۵-۲-۲-۳- مشروط کردن حقوق مطرح در ماده ۴ به تبعیت از یک موافقت‌نامه پادمان جامع آژانس..... ۱۷۷
- ۳-۲-۳- اعمال وتو هسته‌ای و آثار آن..... ۱۷۹
- ۱-۳-۲-۳- تقدم مصلحت جامعه بین‌المللی بر منافع فردی دولت‌ها ۱۸۳
- ۲-۳-۲-۳- عدم توزیع فواید بالقوه کاربردهای صلح‌آمیز آزمایش هسته‌ای..... ۱۸۵

- ۳-۳- محدودیت‌های ناشی از خطرات استفاده صلح‌آمیز هسته‌ای و تدابیر حفاظتی و ایمنی ۱۸۷
- ۳-۳-۱- احتمال خطر در استفاده از انرژی هسته‌ای ۱۸۸
- ۳-۳-۲- حادثه سازترین سوانح هسته‌ای ۱۹۰
- ۳-۳-۳- خطرات تروریسم هسته‌ای ۱۹۲
- ۳-۳-۴- تأثیرهای نامطلوب بر حیات و سلامت انسان و محیط زیست .. ۱۹۵
- ۳-۳-۵- پیشگیری زیان‌های ناشی از فعالیت‌های هسته‌ای صلح‌آمیز ... ۱۹۶
- ۳-۳-۵-۱- پیشگیری زیان از طریق ممنوعیت انجام اعمال معین ۱۹۶
- ۳-۳-۵-۱-۱- ممنوعیت انجام انفجارهای هسته‌ای صلح‌آمیز ۱۹۷
- ۳-۳-۵-۲- ممنوعیت دفع و دفن پسماندهای رادیواکتیو ۱۹۸
- ۳-۳-۵-۳- ممنوعیت حمله به تأسیسات هسته‌ای صلح‌آمیز ... ۲۰۰
- ۳-۳-۵-۲- مقررات بین‌المللی در خصوص ایمنی فعالیت‌های هسته‌ای صلح‌آمیز ۲۰۱
- ۳-۳-۵-۱-۲- نظام ایمنی اجباری مشروط ۲۰۲
- ۳-۳-۵-۲-۲- نظام ایمنی اجباری ۲۰۳
- ۳-۳-۵-۲-۳- نظام ایمنی اختیاری ۲۰۳
- ۳-۳-۵-۳- تعهدات بین‌المللی دولت‌ها در زمینه‌های مختلف ایمنی فعالیت‌های هسته‌ای ۲۰۴
- ۳-۳-۵-۱- حفاظت انسان‌ها در برابر زیان‌های ناشی از تشعشعات هسته‌ای ۲۰۴
- ۳-۳-۵-۲-۳- ایمنی جابه‌جایی فرامرزی مواد پرتوافزا ۲۰۸
- ۳-۳-۵-۳-۳- ایمنی تأسیسات هسته‌ای ۲۰۹

- ۳-۳-۵-۴- امنیت فعالیت های هسته ای صلح آمیز..... ۲۱۰
- ۳-۳-۵-۴- اصل توسعه پایدار..... ۲۱۱
- ۳-۴- مسئولیت مدنی خسارات ناشی از حوادث هسته ای در حقوق بین الملل ۲۱۲
- ۳-۴-۱- مسئولیت مدنی خسارت های هسته ای و مسئول پرداخت غرامت و
نوع مسئولیت در حقوق بین الملل..... ۲۱۴
- ۳-۴-۲- مسئول پرداخت غرامت و نوع مسئولیت در مقررات بین المللی ۲۲۰
- ۳-۴-۱-۲- مسئولیت مطلق..... ۲۲۲
- ۳-۴-۲-۲- برائت از مسئولیت..... ۲۲۴
- ۳-۵- مبانی فقهی محدودیت های احتیاطی و پیشگیرانه و مسئولیت مدنی
استفاده صلح آمیز از انرژی هسته ای..... ۲۲۴
- ۳-۵-۱- قاعده اتلاف..... ۲۲۸
- ۳-۵-۲- قاعده تسبیب..... ۲۳۳
- ۳-۵-۳- قاعده لاضرر..... ۲۳۹
- ۳-۵-۳-۱- قاعده لاضرر و ضمان ناشی از حوادث هسته ای..... ۲۳۹
- ۳-۵-۳-۲- قاعده لاضرر و اصل احتیاط..... ۲۴۳
- ۳-۵-۴- اصل حرمت نفوس و اموال..... ۲۴۷
- ۳-۵-۵- محدودیت های مصلحتی استفاده صلح آمیز از انرژی هسته ای ۲۵۳
- ۳-۵-۵-۱- برخورد آژانس با موارد عدم پای بندی یا قصور در اجرای پادمان
..... ۲۵۴
- ۳-۵-۵-۱- اقدامات درونی آژانس در تضمین اجرای عدم گسترش
..... ۲۵۵
- ۳-۵-۵-۲- اقدامات برون آژانس..... ۲۵۷

۳-۵-۵-۲- مصلحت اندیشی در جنگ تحمیلی و قضیه هسته‌ای ایران

۲۶۰.....

۳-۵-۵-۲-۱- تصمیم نظام در جنگ تحمیلی..... ۲۶۱.....

۳-۵-۵-۲-۲- پرونده هسته‌ای ایران..... ۲۶۳.....

۳-۵-۵-۳- برنامه هسته‌ای ایران در شورای امنیت سازمان ملل متحد..... ۲۶۵.....

۳-۵-۵-۴- مبنای فقهی محدودیت مصلحت اندیشانه هسته‌ای..... ۲۷۰.....

۳-۵-۵-۴-۱- استراتژی صلح طلبی اسلام توأم با مواظبت بر خدعه

دشمن..... ۲۷۱.....

۳-۵-۵-۴-۲- اصل مصلحت در روابط بین‌المللی..... ۲۷۳.....

نتیجه‌گیری..... ۲۸۱.....

منابع و مأخذ..... ۲۸۹.....

دانش و فناوری هسته‌ای در حال حاضر به عنوان فناوری برتر محسوب می‌شود. امروزه تأثیر این علوم بر افزایش دانش بشری و ایجاد رفاه و خوشبختی در زندگی بشری غیرقابل تردید است و می‌تواند به عنوان یک عنصر اساسی و مبنای ضروری برای توسعه پایدار تلقی شود. داشتن این فناوری امروزه نشانه آشکار پیشرفت و قدرت‌هاست؛ چراکه ورود کشورها به «باشگاه هسته‌ای» یکی از عوامل و مظاهر مهم وجهه و اعتبار کشورها به شمار می‌آید.

انرژی هسته‌ای دارای کاربردهای متعددی است که در یک تقسیم‌بندی کلی می‌توان کاربردهای «نظامی» و «غیرنظامی یا صلح‌جویانه» را برای آن نام برد. اگرچه رویکرد فقه و حقوق طبیعی و حقوق بین‌الملل، حاکم بر بهره‌مندی همه انسان‌ها از این انرژی و سایر موهبت‌های الهی است اما از آنجا که حقوق بین‌الملل آمیخته با مسائل سیاسی است و دولت‌های قدرتمند برخی مسائل را توجیه حقوقی کرده و درباره سلاح‌های هسته‌ای و انرژی صلح‌آمیز هسته‌ای به صورت دوگانه عمل می‌کنند، معاهده «منع گسترش سلاح‌های هسته‌ای»، یک نظام نابرابر را در زمینه اشاعه این انرژی به وجود آورده است. این نظام از ابتدا مورد انتقاد بوده و هست. چراکه تصویب معاهده مذکور کشورها را به دو گروه تقسیم کرد: گروه اول پنج کشور آمریکا، شوروی سابق، فرانسه، انگلیس و چین را شامل

می‌شود که تا اول ژوئن ۱۹۶۸ به سلاح‌های هسته‌ای دست یافته بودند. گروه دوم کشورهای هسته‌ای هستند که از نظر معاهده «منع گسترش سلاح‌های هسته‌ای» فاقد سلاح‌های هسته‌ای هستند و بایستی با وضعیت غیرهسته‌ای به معاهده پیوندند و عضو غیرهسته‌ای نیز باقی بمانند. این تقسیم‌بندی سبب انتقادات، بحث و مجادله‌های زیادی در صحنه بین‌المللی شد. برخی از کشورها این تقسیم‌بندی را تبعیضی ناروا در حقوق بین‌الملل به حساب آوردند و برخی از این کشورها تا امروز نیز بر این مسأله پافشاری می‌کنند و به همین دلیل از پیوستن به معاهده امتناع کرده‌اند. کشورهای عضو «جنبش عدم تعهد» اگرچه به معاهده پیوسته‌اند، اما همواره نسبت به این رویه انتقاداتی داشته‌اند.

نظام پادمان آژانس نیز بر همین مبنا تدوین شد. تفاوت میان نظام پادمان و معاهده منع گسترش در این است که در معاهده، کشورها به دو دسته تقسیم شده‌اند اما در نظام موجود بین‌المللی به سه دسته: یک دسته کشورهای هسته‌ای، دسته دوم کشورهای غیرهسته‌ای عضو معاهده منع گسترش و دسته سوم کشورهای هسته‌ای هستند که در هیچ یک از دو وضعیت پیش گفته نیستند و قرارداد پادمان خاصی با آژانس ندارند و خارج از تعهدات معاهده منع گسترش و پادمان آژانس، به توسعه قابلیت‌های هسته‌ای خود ادامه می‌دهند و اکنون سلاح هسته‌ای نیز دارند. بی‌گمان این دسته از کشورها مشکلی جدی برای نظام منع اشاعه هستند. بنابراین باید جهان طرحی نو براندازد که در آن انرژی هسته‌ای اگر منفعتی دارد برای همه به رسمیت شناخته شود و اگر خطر آن متوجه بشریت است، چاره‌ای برای همه اندیشیده شود.

موضوع به کارگیری انرژی هسته‌ای از منظر فقه و حقوق بین‌الملل را می‌توان با

رویکرد «ممنوعیت»، «مشروعیت» و «محدودیت» مورد پژوهش قرار داد. اجماع جهانی مبتنی بر معاهدات بین‌المللی و از نظر فقهی دیدگاه غالب، بر ممنوعیت به‌کارگیری این انرژی در مصارف نظامی و مشروعیت آن در مصارف صلح‌آمیز است، ولیکن این مشروعیت با محدودیت‌های مواجه است.

استفاده از انرژی هسته‌ای در مصارف صلح‌آمیز موجب شد پرسش‌هایی پیرامون مشروعیت و حقانیت یا عدم مشروعیت استفاده از این فناوری در مجامع علمی و سازمان‌های بین‌المللی مطرح شود. آنچه نقد و بررسی مسأله را ضرورت می‌بخشد انحصارطلبی و سوء استفاده‌هایی است که به وسیله برخی دولت‌های قدرتمند از فناوری هسته‌ای صورت می‌پذیرد و با استفاده از ابزارها و تفسیرهای غیر حقوقی، ملت‌ها را از استفاده از این انرژی محروم می‌سازند. اگرچه این پژوهش به بررسی کلی موضوع می‌پردازد اما واقعیت خارجی آن است تنها کشوری که در دنیا از فقه امامیه تبعیت می‌کند «جمهوری اسلامی ایران» است. کتاب حاضر، پژوهشی است که به بررسی تطبیقی موضوع مبانی (ادله و مستندات) استفاده صلح‌آمیز از انرژی هسته‌ای در قلمرو فقه و حقوق بین‌الملل می‌پردازد. این پژوهش صرفاً درصدد تبیین مبانی استفاده صلح‌آمیز دولت‌ها از انرژی هسته‌ای است. بالتبع، داشتن چرخه کامل غنی‌سازی به درجه‌ای که از مسیر صلح‌آمیز بودن خارج نشود، بخشی از حقوق صلح‌آمیز هسته‌ای است. یکی از دغدغه‌های موجود در باب استفاده صلح‌آمیز از انرژی هسته‌ای، فضا سازی و تبلیغات گسترده علیه دولت‌هایی است که به دنبال دستیابی و استفاده صلح‌آمیز از فناوری هسته‌ای هستند و با تهدید و صدور قطعنامه‌های تحریمی سازمان ملل علیه آنان، می‌طلبند از منظر مصلحت‌سنجی راهکارهای معقولی را برگزید که در این پژوهش بدین مطلب نیز پرداخته شده است.